

Del 3
*Vår blodiga historia:
Revolution och
isberg*

Annika Meijer
Illustrerad av Lina Blixt

ISBN: 978-91-89083-86-8

Lärohandledning

Den här lärohandledningen innehåller åtta historiska berättelser som du kan arbeta med på flera olika sätt i din undervisning. Tanken är att handledningen ska hjälpa dig att hitta kreativa och roliga sätt att arbeta med skönlitterära texter. Med hjälp av handledningen kan du som lärare hitta flera vägar till att på ett lustfyllt sätt utveckla dina elevers läslust, språk, förståelse och kunskap.

Först i lärohandledningen kommer övningar som passar till alla berättelser. Till varje berättelse följer sedan en begreppslista, läsförståelsefrågor och förslag på aktiviteter att göra efter läsningen av respektive text.

Varför läsa *Vår blodiga historia*?

Att koppla ihop verkliga händelser och sätta in dem i skönlitterära berättelser är ett fantastiskt sätt att väcka nyfikenhet för att lära. Det är också en bra väg till att förstå vår historia och hur vi människor påverkas av händelser som vi varit med om.

De sex berättelserna tar även upp andra ämnen som rädsla, mod, vänskap, död, genus, identitet och andra existentiella och etiska frågor som kan leda till många spännande samtal.

Det finns stora möjligheter att diskutera texterna på många olika plan. I ämnet svenska kan man arbeta med både ordförståelse och läsförståelse. I lärarhandledningen finns förslag på hur du kan arbeta med ord och begrepp. Här finns också läsförståelsefrågor som behandlar förståelsen både "på raden, mellan raderna och bortom raderna".

Tanken med övningarna är att öka elevernas förståelse och medvetenhet av texterna, samt att fördjupa sig i de aktuella historiska händelserna. Att boken är skriven på ett fängslande men också lättillgängligt sätt, möjliggör för alla elever att delta i läsningen och förstå vad de läst eller hört. De kan ta till sig texten och medverka i diskussioner och övningar kring innehållet.

Ytterligare en anledning att läsa "Vår blodiga historia" är att berättelserna är innehållsrika. En fördel kan dessutom vara att läsningen tar relativt kort tid i anspråk. Den faktadel som följer efter varje berättelse ger ytterligare en dimension.

Är det sant?

Går "Vår blodiga historia" att använda i historieundervisningen?

Efter varje avsnitt har författaren Annika Meijer lagt in ett kapitel som hon kallar "Fasliga fakta". Här får man fördjupa sig mer i ämnet och Annika tar även upp frågor som rör ämnet källkritik. Är detta verkligen sant? Är det en skröna? Vad säger forskningen?

Annika Meijer har bland annat hämtat fakta från en rad pålitliga källor, till exempel historiska artiklar och museer. Här är det viktigt att göra klart för eleverna att de läser en skönlitterär berättelse och forskarna kanske inte alltid håller med om detaljerna i texten. När eleverna läser mer om själva händelsen får de förmodligen andra kunskaper och lärdomar. De får då ta del av vad historieforskarna har kommit fram till. Här bör du och eleverna vara uppmärksamma och använda källkritiskt tänkande. Det blir ju också tydligt när ni läser "Fasliga fakta".

Förslag på övningar/uppgifter som man kan göra inom ämnena svenska, SO och bild

Gör en tankekarta

Innan läsningen kan man med hjälp av en tankekarta ta reda på vad eleverna redan kan om den historiska händelsen. Efter läsning, eller lyssning, kan de ta reda på mer fakta om händelsen. I läroböckerna brukar det gå att hitta fakta om händelserna som Annika Meijer berättar om i sin bok. Söker eleverna på nätet måste man förstås vara uppmärksam på vilken källa man använder sig av.

Efterhand fyller eleverna sedan på tankekartan med det nya som de lär sig. Tankekartan kan man sedan ha som stöd för minnet och som hjälpmedel i de flesta övningar som beskrivs här.

Olika skrivtyper

Faktatext

Träna på att skriva faktatexter om händelsen med hjälp av stödord och/eller bilder. Gå då igenom vad som krävs för att en faktatext ska vara bra skriven, genom till exempel checklistor och exempeltexter på olika nivåer.

Berättande text

Låt eleverna skriva berättande texter som är inspirerade av berättelserna.

- Berätta fortsättningen på historien, vad hände sedan?
- Skriv nya slut, stanna på ett lämpligt ställe och låt eleverna fantisera ihop ett eget slut. (Om man väljer denna uppgift bör man förslagsvis inte läsa det riktiga slutet på berättelsen. Den får man spara tills eleverna läst upp sina berättelser.)
- Använd bilderna i boken och låt eleverna "gå in i bilden". Låt dem ta hjälp av några av sina sinnen för att beskriva miljöer, personer och händelser. Vad händer? Vad ser man? Vad hör man? Vad luktar det? Vad känner och tänker personerna i berättelsen?
- Använd någon av figurerna som finns i berättelserna och berätta mer om dem och deras historia, de får en egen berättelse och ett eget liv.

Här är några exempel på personer som kan vara intressanta att skriva om i en ny text:

Frihet, jämlikhet, broderskap:

Vad hände med kronprins Ludvig sedan? Vad tänkte och kände han när han låg i fängelsecellen? Berätta hans historia. (Det finns en del fakta att hitta om Ludvig XVII om man blir intresserad.)

Följ stora sleven:

Vad hände med Hetty när hon flydde? Hur levde hon sitt liv? Hur hade Suzannas liv varit? Hur kunde hon vara så stolt? Vad hade hon varit med om i sitt liv? Vem var Coleman? Hur kom det sig att han var så grym?

Röda fanor:

Vad hände med Charlie? Hur blev hans uppväxt?

En ny värld:

Berätta om Matilda och Karl-Oskars liv i Amerika. Vad hände? Blev det så bra som de hoppades? Träffades de igen?

Kära dagbok:

Vad hände egentligen med Judith? Berätta hennes historia.

Öst och väst:

Vem är tjejen som kör bilen när de korsar gränsen mellan Östberlin och Västberlin? Varför hjälper hon till?

Brev

Låt eleverna skriva brev. De kan själva skriva brev till någon av personerna som är med i berättelserna. Eller så får eleverna kliva in i en av karaktärerna och låta den personen skriva ett brev. Här nedan följer några exempel:

Frihet, jämlikhet, broderskap:

- Marie Antoinette skriver brev till sin son där hon berättar om hur hon ser på deras situation och där hon ger honom goda råd inför framtiden.

Följ stora sleven:

- Eleverna skriver brev till Coleman där de ställer honom till svars.

En ny värld

- Brevväxling mellan Matilda och Karl-Erik. (Man kan dela in eleverna i par som svarar på varandras brev.)

Varje kvinna en röst:

- Eleverna skriver brev till Millie och berättar hur det ser ut för kvinnor idag.

Titanic:

- Låt någon av överlevande skriva hem och berättar om det som de har varit med om.

Öst och väst:

- Rudi skriver brev till sin mormor medan han fortfarande bor i Östberlin, han berättar om sitt liv i Östberlin,

Koppla ihop med tidningstexter

Skriv en nyhetstext om händelsen. Om man vill göra ännu mer kan man göra ett helt uppslag med händelsen eller ta med flera av händelserna i boken. Eleverna kan exempelvis fler artiklar, reportage, annonser, notiser, dagens ros/ris och insändare.

Muntliga övningar

Intervju

Eleverna kan göra fiktiva intervjuer där de exempelvis intervjuar:

- Någon person som är med i "Vår blodiga historia" ex Hetty som är slav, Emmeline Pankhurst som slåss för kvinnliga rättigheter, Matilda som reser till Amerika, Charlie som jobbar i textilfabriken, Martha som reser med Titanic.
- Olika forskare som är experter på händelsen.

Dramatisera

Låt eleverna uppleva det roliga i att dramatisera. Det är en lärorik och utvecklande metod i skolarbetet. Här kommer några förslag på vad ni kan dramatisera:

- Dramatisera själva händelsen.
- Dramatisera ett inslag på nyheterna och att reportern gör ett reportage på plats.
- Dramatisera en fortsättning på berättelserna. Vad hände sedan?
- Dramatisera ett nytt slut, förändra historien.
- Dramatisera en ny, påhittad vändpunkt, som gör att vår historia förändras.

Heta stolen

En elev låtsas vara en av karaktärerna i berättelserna. Gruppen får ställa frågor till karaktären, som i sin tur svarar på frågorna. Här får de försöka använda den fakta de har. Givetvis är det även tillåtet att använda sin fantasi för att svara på bästa sätt.

Ex) Fråga till slaven Hetty: Varför försökte du inte rymma tidigare? Vad är det bästa i ditt liv? Vad är det värsta?

Fråga till James som arbetade på en av Manchesters textilfabriker: Varför valde du till slut att engagera dig i arbetarnas kamp?

Arbeta med ord och begrepp

Med andra ord

Skriv ner begreppen på olika kort och lägg korten i en hög med den blanka sidan uppåt. Låt eleverna förklara begreppet utan att säga vilket det är. Den som lyckas lista ut vilket begrepp det handlar om får begreppskortet. På så sätt kan man räkna poäng om man vill.

Memory

Läraren eller eleverna skapar memorykort, ett kort med begreppet och ett kort med förklaringen. Sedan läggs alla kort med den blanka sidan uppåt och sedan gäller det att hitta paret och minnas var korten ligger.

Bingo

Skapa en bingobricka med begreppen. Bingoutroparen ger förklaringen och eleverna kryssar de begrepp som fått sin förklaring. Här gäller det att få en hel rad ikryssad. Man kan få bingo både lodrätt och vågrätt. Du kan med fördel använda elever som bingoutropare.

Fråga, fråga, byt

Skriv ner ett begrepp på ett kort och en förklaring på begreppet på ett annat. Gör lika många kort som elever. Eleverna kan vara med och skapa dessa kort. Dela sedan ut ett kort till varje elev. Eleverna går omkring i klassrummet och pratar med varandra (parvis). Elev 1 säger begreppet och elev 2 ger förklaringen. Eller så väljer man att göra tvärtom, ge förklaringen först. Om båda eleverna i paret kan förklara eller säger rätt ord byter de kort, om inte behåller de sina kort och går vidare till nästa.

Para ihop bild, begrepp och förklaring

Eleverna är 2–4 st/grupp och sedan skriver de förklaringar till begreppen. De försöker också hitta bilder till de ord som det passar att ha en bild till. Därefter byter grupperna sina kort och parar ihop rätt bild, förklaring och begrepp.

Kortet på pannan

Eleverna är 3–4 st/grupp. Begreppskorten ligger i en hög på bordet och varje elev tar ett kort och håller det mot sin egen panna. Den elev som börjar ställer en ”ja eller nej-fråga” till de andra för att försöka att lista ut vilket begrepp som är skrivet på kortet. Turen går sedan vidare till nästa. När en elev kommer på sitt begrepp lägger man ner det framför sig och tar ett nytt. Ibland kan det behövas ledtrådar från klasskompisarna.

Kahoot

Läraren eller eleverna gör sina egna frågor om begreppen och skriver fyra svarsalternativ. Sedan spelar man Kahoot. Det går att skapa ett konto på www.kahoot.com

Öka förståelsen för texten

Läsförståelsefrågor

Frågorna i handledningen behandlar texten på olika sätt.

- **På raderna:** här hittar läsaren svaret direkt i texten.
- **Mellan raderna:** här handlar det om att läsaren med hjälp av texten måste kunna dra egna slutsatser och läsa ”mellan raderna”.
- **Bortom raderna:** här tänker läsaren själv vidare och reflekterar över texten med hjälp av egna erfarenheter, tankar och känslor kopplade till texten.

Textkopplingar

Under läsningen kan man arbeta med textkopplingar. Om man läser högt kan man göra gemensamma textkopplingar och du kan då modellera för dina elever och visa olika sätt att göra kopplingar till texter. Läser eleverna själva, kan man arbeta på samma sätt och diskutera efter varje kapitel. Man kan också stanna på vissa ställen i texten som du som lärare har bestämt i förväg. Gör kopplingar till:

- **Text till själv**, här kopplar läsaren innehållet i texten till något man själv varit med om.
- **Text till text**, läsaren kopplar händelseförloppet till något man läst i en annan bok eller sett i en film eller hört i en berättelse.
- **Text till världen**, läsaren kopplar händelseförloppet till en händelse som skett. Det kan vara något som hänt nära, till exempel på skolan eller något man läst eller sett på nyheterna.

Boksamtalsfrågor

Man kan ta hjälp av Aidan Chambers bok "Böcker inom oss" för att få tips på bra samtalsfrågor som passar in på alla texter. Du kan också hitta exempel på dessa frågor på nätet. Vill man hellre använda ett digitalt hjälpmedel finns det en gratis app som heter "Boksamtal". Appen använder eleverna för att fördjupa sig kring texterna.

Lässtrategier

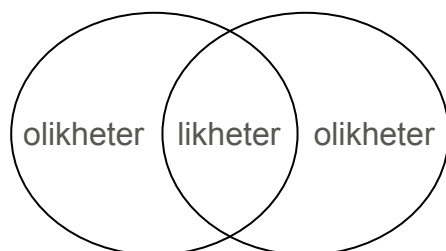
Det kan vara bra att använda sig av olika strategier för att få hjälp att förstå texten bättre men kom ihåg att det är textens innehåll som är det viktiga, inte själva strategin. Fokus ska alltid ligga på innehållet.

Låt eleverna förutspå vad texten kommer att handla om. Vad vet de sedan innan? Ta hjälp av titeln och bilderna som finns i boken. Stöter eleverna på ett ord de inte förstår och som de heller inte kan lista ut betydelsen av kan de stanna upp i sin läsning. De kan fråga lärare, klasskamrater eller leta efter ordet i ett lexikon eller använda digitala hjälpmedel. Om eleverna inte förstår ett begrepp eller en mening, ska de backa i texten och läsa om det de inte förstod. Låt eleverna träna på att sammanfatta berättelserna.

Venndiagram

Ett Venndiagram kan vara en bra metod att använda sig av när man vill att eleverna ska jämföra någonting. Det ger en tydlig och enkel bild av likheter och olikheter.

Ex: Skillnad/ likhet mellan kvinnors villkor idag och 1911.

So – Orsak och konsekvens

Sätt in händelsen i ett samband. Vad orsakade händelsen och vad blev konsekvensen?

Orsak	→	Händelse	→	Konsekvens
Varför händer det?		Ex) Suffragetternas demonstrationer blir våldsamma		Hur blev det sedan?

SO – Tidslinje

Låt eleverna göra en historisk tidslinje där de sätter in händelserna vid rätt tidpunkt. Att använda färdiga bilder eller elevernas egna bilder som sedan placeras vid rätt årtal är ett alternativ.

SO/Sv – Begreppskedjor

Skriv ut de begrepp som tillhör varje kapitel i berättelsen och låt eleverna lägga sambandskedjor. Här kan de med fördel arbeta i grupp. Uppgiften är att kunna förklara sambandet mellan begreppen. De ska försöka att skapa en så lång sambandskedja som möjligt. Eleverna i gruppen får tänka tillsammans och sedan förklara för en annan grupp eller för hela klassen.

Bilduppgifter

Serie

Välj ett avsnitt ur berättelserna och låt eleverna illustrera den händelsen med hjälp av en seriestrip. Serien kan ha olika antal rutor. De kan teckna händelserna som de beskrivs eller så kan de välja att göra en serie med en humoristisk och historisk tvist. Kanske överlever Gustav III maskeradbalen.

Illustrera en känsla

Ibland beskriver inte författaren personernas olika känslor. Läs ett avsnitt där eleverna får fundera över vilka känslor personerna kan ha och låt sedan eleverna välja en känsla att illustrera. Här kan man till exempel blanda olika tekniker.

Illustrera avsnitt i boken

Plocka ut ett lämpligt avsnitt och låt eleverna illustrera avsnittet.

Finn fem fel

Uppgiften är att eleverna ska illustrera en av händelserna, men de ska smyga in fem faktafel i bilden. När bilderna är klara får de titta på sina kamraters bilder och försöka hitta de fem felen. För att eleverna ska få inspiration kan du visa den kända tavlan som Gustaf Cederström. Tavlan heter *Karl XII:s likfärd* och är ingen historiskt exakt skildring av likfärden. Här är också ett ypperligt tillfälle att prata med eleverna om källkritik.

Introduktion av boken

Innan ni börjar läsa berättelsen är det bra att starta med att studera bokens omslag.

Eleverna kan arbeta i par och diskutera frågorna. Efter det lyfter man frågorna i helklass. Här kommer förslag på frågor till omslaget:

- Vad ser ni på bilden?
- Vad tycker ni om färgerna på bilden?
- Vilken betydelse kan färg ha?
- Vad känner ni när ni tittar på bilden?
- Skulle ni vilja ändra något på bilden?
- Blir ni sugna på att läsa boken? Varför/varför inte?
- Vad tror ni att boken handlar om?
- Vilken tid utspelar den sig i?
- Vilka frågor uppstår när ni ser omslaget? Vad vill ni veta?

Källkritik

Gemensam diskussion om källkritik innan man börjar läsa boken:

Eleverna bör vara medvetna om att skildringarna i "Vår blodiga historia" är inspirerade av verkliga händelser, men man ska också komma ihåg att det är en skönlitterär berättelse där mycket är fantasi för att skapa en spännande historia.

Ha en gemensam diskussion om hur mycket man kan lita på en skönlitterär text när det gäller fakta. Vad bör man göra för att få hela bilden av hur det gick till? Vad kan saknas i en skönlitterär text i jämförelse med en faktatext? Varför är det så tror ni?

1793

Frihet, jämlikhet, broderskap

Innan läsning

- Vad vet ni om den franska revolutionen? Börja med att brainstorma och gör en tankekarta tillsammans. Man kan till exempel arbeta i par eller grupp först och sedan lyfta i helklass.
- När inträffade franska revolutionen? Placera in händelsen på tidslinjen.

Ord och begrepp som förekommer i kapitlet

Se avsnittet Arbeta med ord och begrepp för tips på aktiviteter.

bödel
parisare
trikoloren
giljotinen
dödsdömda
adel
baronessa
aristokrat
hånfull
parkett
kopparslantar
utsugare
republiken
yvig

kravatt
croissant
hake
katakomberna
Notre Dame
vindlande
förnäme
tronarvinge
linnesärk
man ur huse
göra något med flit
britsen
bila
Vive la France

Fasliga fakta

lyx och flärd
storma
monarki
republik
skatt
biskopar
revolution
landsförräderi
kvarlevor
täckmantel

Läsförståelsefrågor

1. I berättelsen kan man läsa att det är många som har samlats för att se avrättningarna. Varför tror du att man gjorde så?
2. I vilken mening kan man i berättelsen för första gången förstå att det är ovanligt att man kan köpa bröd i Paris på den tiden?
3. Vad tycker farmor om bagaren?
4. Efter att Luc har blivit utslängd från bagaren träffar han en man. Luc tror att mannen är rik, varför tror han det?
5. Luc och mannen ska ses vid katakomberna. Vad är en katakomb?
6. Varför är Luc osäker på om han ska träffa mannen vid katakomberna? Vad är det som till slut får honom att gå dit?
7. Vad tror du att du skulle ha gjort i Lucs situation? Skulle du ha gått till katakomberna? Motivera ditt svar.
8. Mannen gömmer honom i en vagn och åker iväg med honom till en speciell byggnad. Vart åker de?
9. Varför ville Armand att Luc skulle byta plats med kronprins Ludvig?
10. Var det rätt att många ur adeln och ex drottningen Marie Antoinette blev avrättade under franska revolutionen?
11. Är det rätt eller fel att använda sig av dödsstraff?

Fasliga fakta

1. Revolutionen var blodig. Finns det någon gång som det kan vara berättigat att ta till våld för en god sak?
2. På vilket sätt förändrades Frankrike under franska revolutionen? Denna förändring finns kvar än idag.
3. Vad betyder begreppen monarki och republik?
4. Vad betyder uttrycket "löpande band"?
5. Varför är man lite osäker på exakt vad som hände med kungabarnen under franska revolutionen?

Efter läsning

- Vad var orsaken till att det blev revolution?
- Kan eleverna nämna en nutida revolution? Kan de hitta likheter och skillnader? Gör gärna ett venndiagram. Behöver man kan man söka på nätet.
- Eleverna får sammanfatta och återberätta texten med hjälp av stödord.
- Eleverna, eller du, skriver meningar som är sanna eller falska. Skriv på kort. Sedan får eleverna sortera meningarna i två högar.

1826

Följ stora sleven

Innan läsning

- Vad vet ni om slavar och slavhandeln i USA på 1800-talet? Börja med att brainstorma och gör en tankekarta tillsammans. Man kan till exempel arbeta i par eller grupp först och sedan lyfta i helklass.
- Mellan vilka år inträffade slavhandeln? Placera in händelsen på tidslinjen.

Ord och begrepp som förekommer i kapitlet

Se avsnittet Arbeta med ord och begrepp för tips på aktiviteter.

gryningen
huvudbyggnaden
bostadsvagn
husbonde
nattsärk
ränta
förhandla
plantagen
slav
spjälorna
griffeltavla
ömna
skavd
vidja
bomullsfält

beskärda
auktion
utsago
auktionsförrättare
bindande
buda
högstbjudande
fjärran
dräng
kravatt
simmig blick
kuskbock
snavade
investering
skymning

magasin
förman
triggade
besatt
rapp
vina
ruckel
blaskig
bleckmugg
vällingklocka
gassa
tråg
lukta fränt
urgröpt
kalebass

upprorisk
slavjägare

Fasliga fakta

skeppa
sockerrörsplantage
textilfabriker
nätverk
Den underjordiska
järnvägen
inbördeskrig
sufragettrörelse
rasistiska

Läsförståelsefrågor

1. Berättelsen inleds med att Hetty och de andra slaverna blir väckta på ett otrevligt sätt och samlas på gårdsplanen. Varför blir några också bortförda?
2. Hetty hade en förhoppning om att hennes liv snart skulle förändras. På vilket sätt ville hon att det skulle bli?
3. Varför tror du att Hetty inte hade sett så många vita människor i sitt liv?
4. Wyatt, mannen som för bort Hetty blir besviken på priset. Varför tycker han att hon är värd mer?
5. Kan en människa värderas i pengar? Varför, varför inte? Motivera ditt svar.
6. Hur mycket tycker du att ett människoliv är värt? Ska samhället rädda personer som exempelvis behöver dyr sjukvård? Är alla liv värda att räddas?
7. Mannen i västen är inte ärlig när han säljer slaverna. På vilket sätt är han oärlig?
8. Auktionen på slaverna är väldigt grym. Vilka händelser under auktionen anser du är de värsta grymheterna?
9. Först får den gråtande mamman som sålts som slav gå bakom vagnen. Men till slut ändrar sig mr Coleman, varför?
10. Coleman är ingen trevlig husbonde, kan du hitta minst 5 ledtrådar till att Hetty förstår det?
11. Varför heter berättelsen "Följ stora slevan?"
12. Slaverna sjöng sånger. Varför gjorde de det? Kan du komma på flera anledningar?
13. Vad är det som möjliggör Hettys flykt?
14. Vad tror du att hon flyr mot? Vad är det för liv som väntar Hetty när hon följt den stora slevan?

Fasliga fakta

1. När människor i Europa, tex i England, köpte kläder, gjorde de livet värre för många människor i Afrika. På vilket sätt hade det ett samband?
2. Beskriv hur livet var för slaverna.
3. På vilka sätt kunde en slav bli fri?
4. Vilka var det som arbetade för att slaveriet skulle avskaffas?
5. Vad var "den underjordiska järnvägen"?
6. Harriet Tubman måste ha varit en ovanlig kvinna på den tiden. Vad gjorde hon under sin livstid?

Efter läsning

- Kan eleverna se några likheter med dåtidens slaveri och nutida händelser? Finns det människor som hålls som slavar idag? Använd gärna ett venndiagram.
- Eleverna får sammanfatta och återberätta texten med hjälp av stödord.
- Eleverna, eller du, skriver meningar som är sanna eller falska. Skriv på kort. Sedan får eleverna sortera meningarna i två högar.

1845

Röda fanor

Innan läsning

- Vad vet ni om fackföreningarnas kamp för arbetarnas villkor under den industriella revolutionen på 1800-talet? Börja med att brainstorma och gör en tankekarta tillsammans. Man kan till exempel arbeta i par eller grupp först och sedan lyfta i helklass.
- När utspelade sig detta? Placera in händelsen på tidslinjen.

Ord och begrepp som förekommer i kapitlet

Se avsnittet Arbeta med ord och begrepp för tips på aktiviteter.

vävstolar

skyttlar

spolar

shilling

glåmiga

smatt

rottingkorg

förman

få upp ångan

fackföreningskämpe

pub

allmänna

rättigheter

strejka

uppvigling

klockkedja

pösmage

axeln

tinning

dröp av avsmak

knipslugt

arbetslina

drivrem

uppflugen

trälår

spinneri

ångdrivna

spinnorskor

kommando

skiftbyte

gryning

korvöre

bråkmakare

färgeriet

skift

rödbrusig

slagord

rännsten

avtrubbad

grumlig

gintrasa

fattighjon

blaskig

strejkbrytare

svartfot

glåpord

fackligt

proletär

Fasliga fakta

upppfinning

ångmaskin

industriella revolutionen

effektiv

anställd

fackförening

organisera

demonstrera

kemikalier

Läsförståelsefrågor

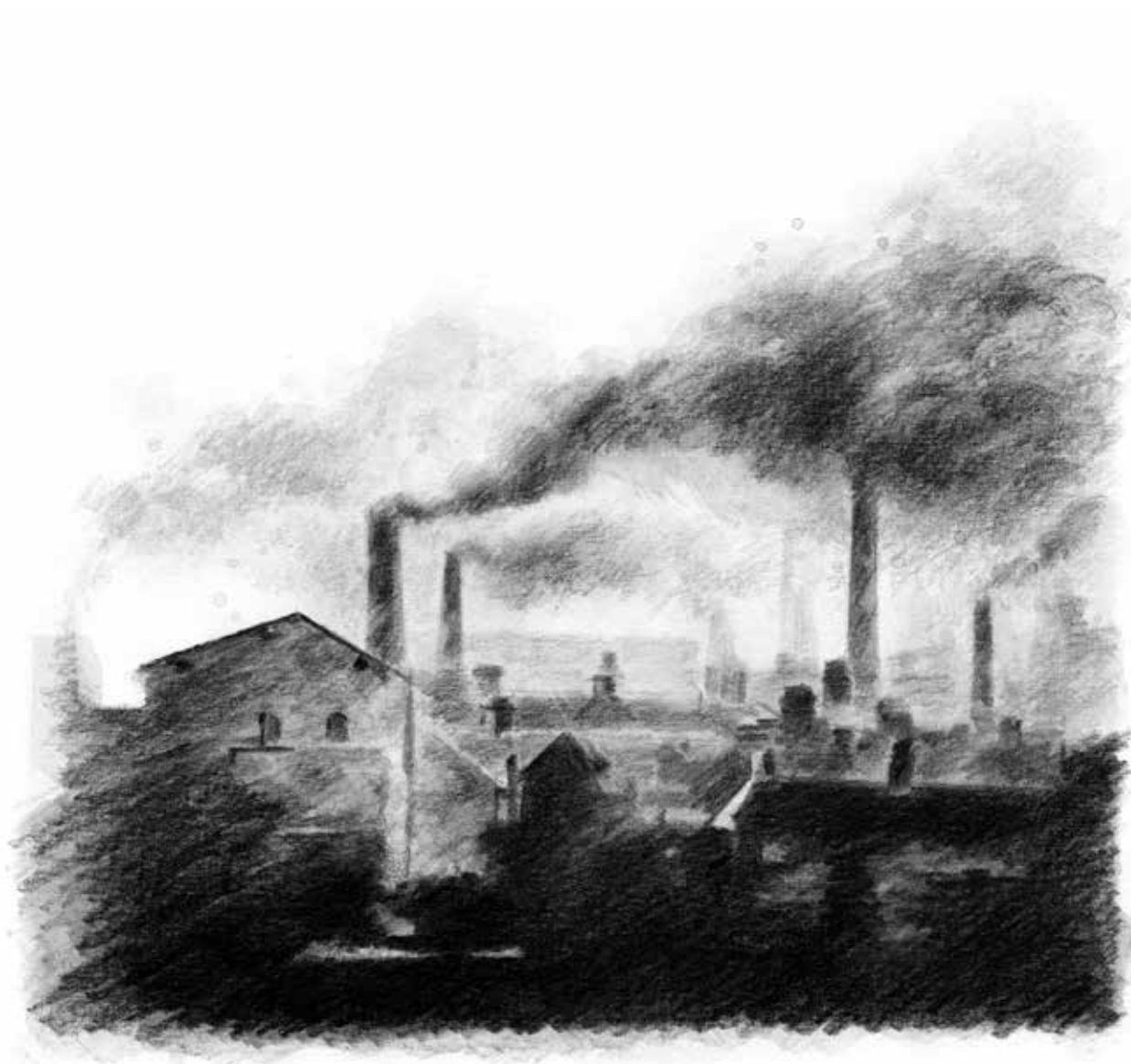
1. Varför var det extra bra att använda sig av barn i textilfabrikerna?
2. Gick Charlie och John i skolan?
3. Vad betyder det att man strejkar?
4. Vilka invändningar har John när Charlie pratar om att de ska protestera?
5. Vilken bild får man av mr Saunders?
6. Vad tycker människor om Charlies pappa, Thomas Hopper?
7. Det står att arbetarna spenderade mycket av sin lön på krogen. De tjänade ju inte så mycket, varför tror du att många valde att lägga pengarna på krogen istället för på nödvändiga saker?
8. Varför använder Johns mamma en gintrasa till bebisen?
9. Hur är relationen mellan John och Charlie?
10. Pojkarnas liv skiljer sig lite från varandra. Kan du hitta flera olikheter?
11. Tycker du att Johns pappa James har handlat rätt när han först valde att inte stötta arbetarnas kamp? Hur skulle du ha gjort?
12. Varför tror du att James ändrar sig till slut?

Fasliga fakta

1. Vad är den industriella revolutionen?
2. Varför fann sig många av arbetarna i de usla arbetsvillkoren?
3. Varför var många tvungna att engagera sig i fackföreningarna?
4. Vad lyckades fackföreningarna i Europa med?
5. Vad tror du skulle hända om du slutade köpa saker från fabriker där arbetsförhållandena är orättvisa?

Efter läsning

- Kan eleverna se några likheter mellan den industriella revolutionen och nutida händelser? Använd gärna ett venndiagram.
- Eleverna får sammanfatta och återberätta texten med hjälp av stödord.
- Eleverna, eller du, skriver meningar som är sanna eller falska. Skriv på kort. Sedan får eleverna sortera meningarna i två högar.

1887

En ny värld

Innan läsning

- Vad vet ni om den stora emigrationen från Sverige till Amerika från mitten på 1800-talet till början på 1920-talet? Börja med att brainstorma och gör en tankekarta tillsammans. Man kan till exempel arbeta i par eller grupp först och sedan lyfta i helklass.
- När utspelade sig detta? Placera in händelsen på tidslinjen.

Ord och begrepp som förekommer i kapitlet

Se avsnittet Arbeta med ord och begrepp för tips på aktiviteter.

fören
horisonten
relingen
skrovet
ranglig
Atlanten
framfusig
oceanångare
skeppsredare
Liverpool
tjomme
vidunderliga
krusades
svallvågor
amerikakofferten

däck
förestod
Brooklyn
passagerare
besättning
ranson
kojer
härsket
unket
sjösjuka
nonchalant
förgätmigej
bärgad
unga tu

Fasliga fakta

hägrade
missväxt
hungersnöd
svälta
religionsfria
guldfälten
antibiotika
sjömansbegravning
halvrutten
emigrera
svenskättlingar

Läsförståelsefrågor

1. Hur vet vi att vi läsare kommer in i berättelsen när Matilda varit på resande fot ett tag?
2. Varför tycker Matilda att Karl-Erik är annorlunda mot vad hon är van vid?
3. Varför blev många sjuka på resan över Atlanten?
4. Vad menar Karl-Erik med att Matilda kanske kräks för att hon väntar smått?
5. Varför blir Matilda så förskräckt när han säger så?
6. Vad menar författaren när hon skriver att Karl-Erik trampar allt djupare i leran? Han står ju på däck ombord på oceanångaren Victoria.
7. När förstod du att Karl-Erik och Matilda blivit kära. Vilken mening tycker du beskriver det bäst?
8. Vad skulle få dig att flytta från ditt hem och ditt land?
9. Vad är det för dröm som Matilda inte tror kommer slå in när de kommer fram till Amerika?
10. Hur tror du att det blev för Matilda och Karl-Oskar när de kom fram?

Fasliga fakta

1. Av vilka orsaker emigrerade svenskarna till Amerika?
2. Vad tror du var värst med resan över Atlanten?
3. Varför var det flera som dog på resorna?
4. Det finns än idag områden med många människor som har svenskt ursprung och där pratar vissa till och med svenska. Varför låter inte svenskan som här i Sverige?

Efter läsning

- Jämför nutid och dåtid. Emigrerar människor fortfarande? Varför väljer man att emigrera nuförtiden? Varifrån emigrerar man? Vilka platser får ta emot migranter idag? Använd gärna ett venndiagram.
- Eleverna får sammanfatta och återberätta texten med hjälp av stödord.
- Eleverna, eller du, skriver meningar som är sanna eller falska. Skriv på kort. Sedan får eleverna sortera meningarna i två högar.

1911

Varje kvinna en röst

Innan läsning

- Vad vet ni om kvinnlig rösträtt och suffragetterna?
Börja med att brainstorma och gör en tankekarta tillsammans.
Man kan till exempel arbeta i par eller grupp först och sedan lyfta i helklass.
- När utspelade sig detta? Placera in händelsen på tidslinjen.

Ord och begrepp som förekommer i kapitlet

Se avsnittet Arbeta med ord och begrepp för tips på aktiviteter.

rösträtt	född med silversked	pamfletter	förnärnad
parlamentsledamot	i mun	lördagsflanörer	
åtlöje	talán	manifestation	Fasliga fakta
förglömma	kvinnosakskvinnor	pankhurstare	grundare
hattnål	kväva något i sin	droska	förespråkare
brätte	linda	Emmeline Pank-	lojalitet
emaljbrosh	purpurfärgad	hurst	värdighet
suffragetter	hysterika	ämnad	gehör
systerskap	omnibussen	unken	rättsväsende
sansade	butikskvarteren	kvav	hungerstrejka
rationella	förnäma	politiska fångar	martyr
impulsiva	fasader	prompt	träns
politiken	initialer	betala borgen	
inflytelserika	flygblad	ryggradslös	

Läsförståelsefrågor

1. Hur kan man förstå att den här berättelsen utspelar sig för mer än 100 år sedan? Vilka ledtrådar får läsaren i historiens början?
2. Lauras man tycker verkligen inte om att hon jobbar för att kvinnor ska få rösta. Varför gillar han inte det?
3. Varför gör Laura det ändå?
4. Vad betyder det att Laura försöker "pracka på Millie liberala idéer"?
5. Tror du att män och kvinnor är olika?
6. Är män bättre lämpade att vara ledare?
7. Hur ser det ut i din klass? Finns det några som bestämmer mer än andra och tar större plats? Om ja, vad har det att göra med? Beror det på om man är kille eller tjej?
8. Vad är en pamflett?
9. Varför skriker någon "Vidriga pankhurstare" åt dem när de går i kvinnomarschen?
10. Vad tycker du om att kvinnorna börjar kasta tegelstenar? Är det bra?
11. Vad tror du att Laura tycker när George kommer för att hämta dem?
12. Vad betyder det att betala borgen?
13. Vad tror du att Mary råkat ut för i fängelset?

Fasliga fakta

1. Är civil olydnad ok?
2. Varför tror du att kvinnor till slut fick rösträtt?
3. Tycker du att Sverige är jämlikt idag?
4. I Sverige har vi val var fjärde år. Är det viktigt att gå och rösta? Motivera ditt svar.

Efter läsning

- Jämför nutid och dåtid. Kämpar kvinnor fortfarande för att det ska vara jämställt mellan kvinnor och män? Hur ser kvinnors villkor ut i olika länder? Använd gärna ett venndiagram.
- Eleverna får sammanfatta och återberätta texten med hjälp av stödord.
- Eleverna, eller du, skriver meningar som är sanna eller falska. Skriv på kort. Sedan får eleverna sortera meningarna i två högar.

1912

Titanic

Innan läsning

- Vad vet ni om Titanic? Börja med att brainstorma och gör en tankekarta tillsammans. Man kan till exempel arbeta i par eller grupp först och sedan lyfta i helklass.
- När utspelade sig detta? Placera in händelsen på tidslinjen.

Ord och begrepp som förekommer i kapitlet

Se avsnittet Arbeta med ord och begrepp för tips på aktiviteter.

modernaste
osänkbara
bolmade
trådslitna
rampen
landgången
hytter
kol
kaminer
vattentoaletterna
trög
strömma
virrvarret

panik
avdomnade
fotknölar
krängde av sig
spjälor
resenärer
bråte
gestikulerade
murbräcka
välvde
gigantisk
spela ett spratt
livbåtar

första klass
tredjeklassdrägg
rävpälsboa
smoking
hattask
tumult
frack
gentlemän
briserade
nödraket
kristallprismor
kalabalik
stråkkvartett

aktern
arma själar
Fasliga fakta
jungfruesa
passagerarfartyg
boulevard
lounger
promenaddäck
svit
rederiet

Läsförståelsefrågor

1. Hur lång tid tror du att Anna hade sparat till resan med Titanic?
2. Hatten är viktig för Martha. Varför?
3. När tjejerna ska sätta sig i säkerhet är det svårt att förstå alla pilar och skyltar. Vad är det som hjälper dem att springa åt rätt håll?
4. Varför tror ni att killen delar med sig av sin flytväst? Hur skulle du göra i den situationen, om du var killen?
5. Att befinna sig nere på tredje däck visade sig vara en dödsfälla. Varför?
6. Varför tror du att hisskötaren är så lugn och ber dem gå tillbaka till sina hytter trots att han ser att båten tar in vatten?
7. Varför får Anna och Martha inte vara uppe på däck?
8. Hur kommer det sig att man tar kvinnor och barn först?
9. Hur såg man på värdet av ett människoliv, på Titanic den där natten?
10. Det alla människor är med om på Titanic är fruktansvärt. Hur tror du att du skulle reagera i en liknande situation?
11. Varför var det bara en livbåt som vände om tror du?
12. Hur tror du att det gick för Martha och Anna?

Fasliga fakta

1. Vad är en jungfruresa?
2. Hur kom det sig att man trodde att Titanic var osänkbar?
3. Vad betyder det att man följer sitt skepp i kvav?

Efter läsning

- Har eleverna andra exempel på båtar som har sjunkit? Eleverna kan ta hjälp av internet och söka efter fakta.
- Eleverna får sammanfatta och återberätta texten med hjälp av stödord.
- Eleverna, eller du, skriver meningar som är sanna eller falska. Skriv på kort. Sedan får eleverna sortera meningarna i två högar.

1942

Kära dagbok

Innan läsning

- Vad vet ni om andra världskriget? Börja med att brainstorma och gör en tankekartan tillsammans. Man kan till exempel arbeta i par eller grupp först och sedan lyfta i helklass.
- När utspelade sig detta? Placera in händelsen på tidslinjen.

Ord och begrepp som förekommer i kapitlet

Se avsnittet Arbeta med ord och begrepp för tips på aktiviteter.

jude	sockerransoner	trashankar	lokalbefolkning
Radiosymfoniker	romantiskt	gasas ihjäl	räder
Chopin	knappslån	mörkläggning	Anne Frank
Beethoven	Amsterdam		antisemitismen
andrastämman	matranson	Fasliga fakta	nazist
skrubben	regering	krigets skugga	trakasserier
örnstämpel	BBC	dödslägren	hålla i stafettpipen
respass	allierade	deporterades	förtryck
beordrade	täckta flak	ockuperade	stafettpipen
militärfordon	marschmusik	förintelseläger	
godståg	gått under jorden	bokbål	
reglar	razzior	ghetton	

Läsförståelsefrågor

1. Vem är det som skriver dagboken?
2. På vilket sätt beskriver berättelsens "jag" att livet förändras?
3. Hur kommer det sig att människorna plötsligt inte får resa var de vill, trots att de inte är judar? Vad tror du?
4. När Meike fyller år kan man förstå att de har det ganska fattigt. Hittar du två ledtrådar som visar på det?
5. Varför fick man inte lyssna på vilken radiokanal man ville?
6. Meikes pappa vill hjälpa till att gömma en judisk familj. Vilka egenskaper tror du att man har om man vågar göra sådana saker?
7. Vad betyder det att "gå under jorden"?
8. 1/9-1942 skriver Meike att hon undrar om vi inte lärt oss något sedan sist. Vad menar hon?
9. Meike får både se och höra om fruktansvärda saker under dessa år. Hur tror du att det påverkar en människa?
10. Vad tror du har hänt med Judith?

Fasliga fakta

1. Vad betyder det att det var tufft för de som levde i krigets skugga?
2. Det var många saker som hände judarna innan de blev mördade, varför reagerade inte vanliga människorna långt innan? Hur kunde det gå så långt? I texten står det några förklaringar. Vilka?
3. Tror du att det kan hända något liknande igen? Motivera.

Efter läsning

- Hur ser det ut i världen idag? Pågår det förtryck mot judar och andra minoriteter? Visar sig antisemitism och rasism idag också? Har eleverna sett eller varit med om situationer där de upplevt rasism?
- Eleverna får sammanfatta och återberätta texten med hjälp av stödord.
- Eleverna, eller du, skriver meningar som är sanna eller falska. Skriv på kort. Sedan får eleverna sortera meningarna i två högar.

1942

Öst och väst

Innan läsning

- Vad vet ni om den uppdelning som blev av Tyskland till Östtyskland och Västtyskland efter andra världskriget? Börja med att brainstorma och gör en tankekarta tillsammans. Man kan till exempel arbeta i par eller grupp först och sedan lyfta i helklass.
- När utspelade sig detta? Placera in händelsen på tidslinjen.

Ord och begrepp som förekommer i kapitlet

Se avsnittet Arbeta med ord och begrepp för tips på aktiviteter.

liebling	spionera	diplomatpass	skyddsmur
juniorlandslaget	landsförrädare	smuggla	inkräktare
konsistens	arkiv	gränsen	livet som insats
sorlet	agenter		spektakulära
Östberlin	angivare	Fasliga fakta	kloaker
kvaltävlingar	respass	DDR	gränsvakter
coachad	kall kåre	BRD	rammade
inkallad	kvarter	västvärlden	
Stasi	registreringsskyltar	välutbildade	
västpropaganda	Trabant	generationer	

Läsförståelsefrågor

1. När Steffen kommer hem så verkar något ha hänt, varför kan han inte säga det under middagen?
2. Varför är det viktigt för Rudi att bli duktig i simning?
3. Varför måste Steffen göra som Stasi, säkerhetspolisen, säger?
4. Rudi beskriver minnet när mormor stod på andra sidan stängslet, varför kunde hon komma fram till stängslet men inte de?
5. Varför sprang de inte bara över till Västberlin tror du?
6. Vad tror du Rudi tänkte när de blev upplockade av mannen efter simträningen?
7. Rudis pappa har inte tagit med sig mycket från deras hem, bara ett foto på Rudis syster. Vad skulle du ta med om du bara fick välja två saker?
8. När de ska korsa gränsen blir vakten misstänksam. Varför?
9. Hur kom det sig att vakterna inte följde efter bilen när tjejen körde in i, och förbi, bommen?
10. Rudi känner inte igen mannen med den raka benan och den mörka kostymen först. Hur ser han att det är hans egen pappa?
11. När Rudi ser sig omkring ser det inte ut som han är van vid. Vilka är skillnaderna?

Fasliga fakta

1. Varför blev även Berlin uppdelad i två delar när landet delades?
2. Vilka skillnader fanns mellan Östtyskland och Västtyskland?
3. Hur kom det sig att man byggde upp en mur?
4. Hur blev det för människorna på de olika sidorna av muren?
5. Ungefär 5 000 människor flydde från Östberlin, varför hör man inte talas om några som flydde till Östberlin?

Efter läsning

- Hur ser det ut idag i Tyskland?
- Finns det motsättningar mellan öst och väst i världen?
- Eleverna får sammanfatta och återberätta texten med hjälp av stödord
- Eleverna, eller du, skriver meningar som är sanna eller falska. Skriv på kort. Sedan får eleverna sortera meningarna i två högar.

Lärarhandledningen är framställd av:
Nanny Rothman,
*bibliotekspedagog och lärare
i svenska/SO åk 1-7*

Kontakt:

Katarina Ekstedt
katarina@triumfforlag.se
0730-61 19 000

Triumf förlag
Brahegatan 4,
114 37 Stockholm

www.triumfforlag.se
@triumfforlag
facebook.com/triumfforlag